

Lieta C-294/24 [Zadhova] ⁱ**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2024. gada 24. aprīlis

Iesniedzējtiesa:*Rayonen sad Burgas* (Bulgārija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2024. gada 24. aprīlis

Prasītāja pamatlietā:

“Vodosnabdyavane i kanalizatsia” EAD

Atbildētājs pamatlietā:

ED

Pamatlietas priekšmets

Prasījumi, ar kuriem tiek lūgts konstatēt atbildētāja saistības iepretim prasītājam 693,56 BGN apmērā, kas atbilst pamatsummai par piegādāto, novadīto un sagatavoto ūdeni un reģenerētajiem ūdeņiem, pieskaitot likumiskos procentus par minēto pamatsummu, sākot skaitīt tos no dienas, kad prasījumi ir tikuši iesniegti tiesā, proti, 2023. gada 27. oktobra, līdz saistību pilnīgai samaksai, kā arī 81,30 BGN apmērā, kas ir kompensācija par nokavējumu laikposmā no 2021. gada 25. septembra līdz 2023. gada 24. oktobrim.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Tiesvedību reglamentē *Grazhdanski protsesualen kodeks* (Civilprocesa kodekss) 628.–633. pants, skatīti kopā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 267. pantu.

ⁱ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

Prejudiciālais jautājums

Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds noteikums kā *Vodosnabdyavane i kanalizatsia Burgas* (Burgasas ūdensapgāde un kanalizācija, turpmāk tekstā – “Burgasas ūdensapgāde”) vispārīgo noteikumu 3[1]. panta 2. punkts par sliktu patērētājam rada ievērojamu un nepamatotu nelīdzsvarotību līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no vispārīgajiem noteikumiem, ņemot vērā, ka prasījuma atgūstamība saskaņā ar šo tiesisko regulējumu vispārīgajos noteikumos vai attiecīgi noilguma termiņa sākums saistībā ar prasījumu par Burgasas ūdensapgādātāja patērētājiem sniegtajiem pakalpojumiem ir atkarīgs tikai no ūdensapgādātāja rīcības rēķina izsniegšanas laikā, pat ja tas nepilda savu pienākumu izsniegt ikmēneša rēķinus?

Atbilstošās Savienības tiesību normas un judikatūra

Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos – 3. panta 1. punkts

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK – 1. pants, 2. panta 1) punkts, kā arī 3. un 4. pants

Līgums par Eiropas Savienību – 19. pants

Līgums par Eiropas Savienības darbību – 169. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas un judikatūra

Zakon za zashtita na potrebitelite (Likums par patērētāju tiesību aizsardzību, turpmāk tekstā – “ZZP”) – 143. pants; *Dopalnitelni razporedbi* (Papildu noteikumi) 13. pants

Grazhdanski protsesualen kodeks (Civilprocesa kodekss, turpmāk tekstā – “GPK”) – 5.–13. pants un 236. pants

Zakon za normativnite aktove (Likums par normatīvajiem aktiem, turpmāk tekstā – “ZNA”) – 46. pants

Zakon zadalzheniata i dogovorite (Likums par parādsaistībām un līgumiem, turpmāk tekstā – “ZZD”):

69. pants. Ja saistību izpildes termiņš nav noteikts, kreditors var lūgt to tūlītēju izpildi.

84. pants. Ja saistību izpildei ir tikusi paredzēta konkrēta diena, parādnieks šīs dienas beigās ir pieļāvis nokavējumu. [..]

Ja izpildei nav paredzēta konkrēta diena, parādnieks pieļauj nokavējumu pēc tam, kad kreditors to ir brīdinājis.

111. pants. Beidzoties trīs gadu termiņam, noilgst:

[..]

b) (grozīts – *Darzhaven vestnik* (Oficiālais Vēstnesis) Nr. 12/1993) prasījumi par zaudējumu atlīdzību un līgumsodi par līguma neizpildi;

c) īres, procentu un citu periodisku maksājumu prasījumi.

114. pants. Noilguma termiņu sāk skaitīt dienā, kad prasījums kļūst atgūstams.

Ja ir notikusi vienošanās par to, ka prasījums kļūst atgūstams tikai pēc tam, kad ir izteikts brīdinājums, noilguma termiņu sāk skaitīt dienā, kad radies parāds.

119. pants. Izbeidzoties pamatprasījumam, izbeidzas arī no tā izrietošie blakus prasījumi, arī ja tie vēl nav noilguši.

Vispārīgie noteikumi par ūdensapgādātāja, Burgasas pilsētas, patērētājiem sniegtajiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem:

7. pants. Ūdensapgādātājam ir tiesības:

1) noteiktajā termiņā saņemt no patērētāja summas, kas maksājamas par sniegtajiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem;

31. pants. 1. Ūdensapgādātājs izsniedz ikmēneša rēķinus, ja vien nav panākta skaidra vienošanās par citu aprēķina periodu.

2. Patērētājiem ir summas, kas maksājamas par to izmantotajiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem jāsamaksā 30 dienu laikā no rēķinu izsniegšanas dienas.

42. pants. Ja par izmantotajiem pakalpojumiem netiek samaksāts laikus, patērētājs maksā ūdensapgādātājam kompensāciju likumisko procentu apmērā atbilstoši [ZZD] 86. panta 1. punktā, sākot skaitīt tos no pirmās dienas pēc izpildāmības iestāšanās līdz maksājams summas saņemšanas dienai ūdensapgādātāja kontā.

Sofiyski gradski sad (Sofijas pilsētas tiesa, Bulgārija) 2022. gada 11. aprīļa spriedums Nr. 801 civillietā Nr. 6686/2021;

Rayonen sad Plovdiv (Plovdivas rajona tiesa, Bulgārija) 2019. gada 28. februāra spriedums Nr. 806 civillietā Nr. 6360/2018;

Okrazhen sad Varna (Varnas apgabaltiesa, Bulgārija) 2020. gada 16. aprīļa spriedums Nr. 293 lietā Nr. 125/2020;

Okrazhen sad Burgas (Burgasas apgabaltiesa, Bulgārija) 2022. gada 15. augusta spriedums Nr. 849 apelācijas lietā Nr. 857/2022.

Īss faktu un tiesvedības izklāsts

- 1 Civillietā *Rayonen sad Burgas* (Burgasas Rajona tiesa) tika ierosināta pēc *Vodosnabdyavane i kanalizatsia EAD (Ednolichno aktsionerno družestvo* (vienas personas akciju sabiedrības) formā esošs ūdensapgādātājs) celtajiem prasījumiem pret ED, ar kuriem tiek lūgts saistībā ar tiesiskajām attiecībām starp pusēm konstatēt, ka atbildētājs prasītājam atbilstoši *GPK* 415. panta 1. punkta 2) apakšpunktam, skatot kopā ar tā 422. pantu, kā arī *ZZD* 79. pantu un 86. panta 1. punktu ir parādā: summu 693,56 BGN apmērā, ko veido pamatsumma par piegādāto, novadīto un sagatavoto ūdeni izmantošanas vietā Burgasas pilsētā par aprēķina periodu no 2020. gada 17. marta līdz 2023. gada 12. maijam un rēķina izsniegšanas periodu no 2021. gada 25. augusta līdz 2023. gada 25. maijam, pieskaitot likumiskos procentus par minēto pamatsummu, sākot skaitīt ar prasības celšanas tiesā dienu, t.i., 2023. gada 27. oktobri, līdz saistību pilnīgai izpildei, kā arī summu 81,30 BGN, kas atspoguļo kompensāciju par nokavējumu par periodu no 2021. gada 25. septembra līdz 2023. gada 24. oktobrim.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 2 Prasītāja apgalvo, ka saskaņā ar prasītājas vispārīgajiem noteikumiem atbildētājs ir jākvalificē kā ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu patērētājs saistībā ar attiecīgo nekustamo īpašumu. Attiecīgajā laikposmā atbildētājs saskaņā ar vispārīgo noteikumu 3[1]. panta 2. punktu esot patērējis piegādāto, novadīto un sagatavoto ūdeni attiecīgajā patēriņa vietā, par kuru tika sagatavoti attiecīgie rēķini, un atbildētājs neesot izpildījis no rēķiniem izrietošās saistības 30 dienu laikā no attiecīgā rēķina izsniegšanas dienas atbilstoši vispārīgo noteikumu 3.[1] panta 2. punktam. Tas, ka atbildētājs nav izpildījis savas saistības, esot radījis pienākumu samaksāt kompensāciju par nokavējumu, sākot no attiecīgā rēķina izpildāmības dienas. Prasītāja saistībā ar attiecīgajām saistībām esot sagatavojusi brīdinājuma vēstuli, kas parādniekam tika paziņota saskaņā ar *GPK* 47. panta 5. punktu, un tiesas sniegtās norādes esot pamatojušas prasītājas juridisko interesi celt šo prasību saskaņā ar *GPK* 422. pantu.
- 3 Tiesai tiek lūgts apmierināt iesniegtos prasījumus.
- 4 Tiek lūgts atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.
- 5 Atbildētājs *GPK* 131. panta 1. punktā paredzētajā termiņā iesniedza paskaidrojumu par prasību, apgalvojot, ka iesniegtie prasījumi nav pamatoti. Tiek apstrīdēts prasītājas apgalvojums, ka viņš ir nekustamā īpašuma īpašnieks vai

attiecīgi ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu saņēmējs. Tiek apstrīdēts prasītājas norādītais patēriņš nekustamajā īpašumā vai attiecīgi prasījumu summa. Tiek iebilsts, ka trīs gadu noilguma termiņš prasījumiem ir beidzies. Tiesības uz procentiem tiek apstrīdētas.

- 6 Tiek lūgts noraidīt iesniegtos prasījumus.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu apkopojums

- 7 Šī lieta tika ierosināta pēc ūdensapgādātāja prasības pret fizisku personu, kas ir Eiropas Savienības dalībvalsts, proti, Bulgārijas Republikas, valstspiederīgais. Nav strīda par to, ka atbildētājs kā fiziska persona, kas ir ūdensapgādes līgumslēdzēja puse, ir “patērētājs” saskaņā ar visām definīcijām – gan tām, kas ir ietvertas Savienības tiesībās, gan tām, kas ir ietvertas Bulgārijas tiesībās. Tiek apgalvots, ka atbildētājs ir ieguvis īpašumtiesības uz nekustamo īpašumu, kas atrodas Bulgārijas Republikā, un ka šajā ziņā viņam saskaņā ar ūdensapgādātāja apstiprinātajiem vispārīgajiem noteikumiem ir jāmaksā par patērētā ūdens daudzumu, bet viņš to nav samaksājis par noteiktu laikposmu. Ņemot vērā minēto, tiek pieprasīta piegādātā ūdens daudzuma vērtības atlīdzināšana, kā arī kompensācija par nokavējumu, kas atbilst likumiskajiem procentiem (nokavējuma procenti).
- 8 Vispirms ir sniegti daži precizējumi par jēdzieniem, kas tiek izmantoti Bulgārijas Republikas tiesībās. *ZZD* skaidri nošķir, no vienas puses, prasījuma atgūstamību un, no otras puses, saistību izpildāmību vai attiecīgi parādnieka pieļautu nokavējumu. Ar prasījuma (vai attiecīgi saistību) atgūstamību saprot abstraktu iespēju kreditoram atgūt prasījumu. Ja uz saistībām attiecas termiņš, t.i., puses ir vienojušās par termiņu, kurā tas ir jāizpilda, atgūstamība iestājas, beidzoties termiņam, un noilguma termiņu sāk skaitīt šajā brīdī; ja saistībām nav piemērojams nekāds termiņš, t.i., puses nav vienojušās par termiņu, pēc kura beigām tās būtu jāizpilda, prasījuma izpildāmība stājas spēkā vai noilguma termiņu sāk skaitīt no saistību rašanās brīža, kā tas izriet no *ZZD* 114. panta 2. punkta. Izpildāmība ir brīdis, pēc kura iestāšanās parādnieks kavējas un kreditors var pieprasīt tā prasījuma izpildi. Ja uz saistībām attiecas termiņš, izpildāmība iestājas, beidzoties termiņam, un parādnieks pieļauj nokavējumu (attiecībā uz saistībām, uz kurām attiecas termiņš, atgūstamības datums un izpildes vai attiecīgi nokavējuma datums sakrīt – tie iestājas, beidzoties starp pusēm nolīgtajam termiņam). Ja uz saistībām neattiecas termiņš, izpildāmība vai attiecīgi parādnieka nokavējums var tikt konstatēts tikai pēc tam, kad kreditors ir tieši brīdinājis parādnieku saskaņā ar *ZZD* 84. panta 2. punktu (t.i., attiecībā uz saistībām, uz kurām neattiecas termiņš, atgūstamība ir konstatējama brīdī, kad rodas saistības, un nokavējumu sāk skaitīt ar brīdi, kad parādnieks ir saņēmis brīdinājuma vēstuli). Izpildāmības un nokavējuma nozīme ir saistīta ar to, ka pēc tam, kad tiek konstatēta to iestāšanās, parādniekam sākot ar dienu, kas ir pēc tam, kad sāk skaitīt nokavējumu, līdz saistību pilnīgai izpildei tiek piemēroti nokavējuma procenti.

- 9 Saistībā ar tiesas veicamo darbību rodas zināmas grūtības, kas iesniedzējtiesas ieskatā apdraud efektīvu tiesību aizsardzības līdzekļu nodrošināšanu jomā, kuru reglamentē Savienības tiesības, proti, patērētāju tiesību aizsardzība. Vispārīgo noteikumu par ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu sniegšanu patērētājiem, ko veic ūdensapgādātājs Burgasas pilsēta, 31. panta 1. punktā ir paredzēts, ka ūdensapgādātājs izsniedz ikmēneša rēķinus, ja vien nav skaidri noteikts cits aprēķina periods. Tomēr vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punktā ir paredzēts, ka patērētājiem ir pienākums samaksāt parādu par viņu izmantotajiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem 30 dienu laikā no rēķina izsniegšanas dienas. Ūdensapgādātāju prasījumu atgūstamība un izpildāmība apgādātāju vispārīgajos noteikumos visās Bulgārijas Republikas pilsētās – Sofija, Plovdiva, Varna, Burgasa utt. – ir reglamentēta vienādi. Tāpēc valsts tiesas, ja patērētājs ceļ iebildumu par ūdensapgādātāju prasījumu par sniegtajiem pakalpojumiem noilgumu, rīkojas identiski, pamatojoties uz turpinājumā izklāstītajiem elementiem. Tiek ņemts vērā ZZD 114. pants, saskaņā ar kuru noilguma termiņu sāk skaitīt dienā, kad prasījums kļūst atgūstams, kā arī tas, ka, ja puses ir vienojušās par samaksas termiņu, atgūstamība iestājas, beidzoties šim termiņam; šajā lietā par termiņu ir notikusi vienošanās, jo saskaņā ar vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punktu pienākumi parādi par izmantotajiem pakalpojumiem ūdensapgādātājiem ir jāsamaksā 30 dienu laikā no rēķina izsniegšanas dienas. Ņemot vērā apstākli, ka ūdensapgādātājs ir izsniedzis rēķinu un to, ka ir beidzies 30 dienu termiņš pēc šī datuma, tiesas izvērtē, vai attiecībā uz tirgotāja prasījumu pilnībā vai daļēji ir iestājies noilgums. Principā nekas neliedz pusēm vieneties par termiņu to parādu atmaksai, kas izriet no starp tām noslēgtā līguma, tostarp vispārīgajos noteikumos. Ja par šādu termiņu ir panākta vienošanās, beidzoties nolīgtajam termiņam, iestājas atgūstamība vai attiecīgi tiek sākts skaitīts noilguma termiņš. Problēma, kas patērētājiem šajā lietā rada nelabvēlīgāku situāciju, ir tāda, ka ūdensapgādātāja vispārīgajos noteikumos ir panākta vienošanās, ka šo termiņu sāk skaitīt no rēķina izsniegšanas dienas. Tādējādi tirgotāja prasījuma atgūstamība iestājas vai attiecīgi šī prasījuma noilguma termiņu sāk skaitīt pēc rēķina izrakstīšanas dienas, ar kuru sākas 30 dienu termiņa skaitīšana, un tikai pēc tā beigām sāk skaitīt noilguma termiņu. Tāpēc noilguma termiņa skaitīšanas sākums faktiski ir atkarīgs no tirgotāja rīcības, kas patērētājam rada slogu, jo ir iespējams un kas notiek diezgan bieži, ka tirgotājs neizdod ikmēneša rēķinus, ja rodas attiecīgās ikmēneša saistības, kā tas ir paredzēts Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 1. punkta a) apakšpunktā, bet izsniedz rēķinu daudz vēlāk, tādējādi faktiski atliekot tā parādu noilgumu. Iesniedzējtiesas ieskatā minētais rada šaubas par Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punktā ietvertā noteikuma iespējamo negodīgumu, jo tas ļauj tirgotājam vienpusēji noteikt tā prasījumu atgūstamību un līdz ar to noilguma termiņa sākumu par sliktu patērētājiem. Tas savukārt prasa Eiropas Savienības Tiesas interpretāciju par to, vai Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punkts, iespējams, ir negodīgs un vai tas ir pretrunā Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (direktīva) 3. pantam un direktīvas 3. panta pielikuma 1. punkta b) apakšpunktam, ņemot vērā, ka ūdensapgādātājs

regulāri pārkāpj Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 1. punktā noteikto pienākumu izsniegt ikmēneša rēķinus un tādējādi pārkāpj šim pienākumam atbilstošās patērētāju tiesības saņemt par katru mēnesi atsevišķu rēķinu par patērēto ūdeni. Kā izriet no Burgasas ūdensapgādātāja izvirzītā prasījuma, kā arī no lietā iesniegtajiem rēķiniem, laikposmā no 2021. gada 25. augusta līdz 2023. gada 25. maijam izsniegtie rēķini attiecas uz saistībām, kas radušās 2020. gada sākumā, t.i., rēķini tika izsniegti ilgāku laiku pēc saistību rašanās (saistības rodas katru mēnesi ūdens patēriņa dēļ).

- 10 Otrā problēma, kas izriet no Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punkta, ir saistīta ar to, ka, atliekot savu galveno prasījumu noilgumu, tirgotājs atliek arī no tā izrietošo nokavējuma procentu noilgumu, jo, piemērojot ZZZ 119. pantu, pamatparāda izbeigšanās izraisa no tā izrietošo papildu saistību izbeigšanos, pat ja tām vēl nav iestājies noilgums. Līdz ar to pamatprasījuma ātrāka izbeigšanās izraisītu arī nokavējuma procentu prasījumu izbeigšanos. Turpretim, ja Bulgārijas tiesas šobrīd arī piešķir nokavējuma procentus par galvenajiem prasījumiem, kuriem būtu iestājies noilgums, Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punkts būtu negodīgs noteikums.
- 11 Trešā problēma, kas izriet no Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punkta, ir saistīta ar turpinājumā norādīto. Šobrīd ūdensapgādātāji un tiesas šo noteikumu piemēro, neņemot vērā tās iespējamo negodīgumu, un pieņem, ka saistībām, kas rodas par sliktu patērētājam, attiecībā uz ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem, ir piemērojams termiņš, t.i., pēc termiņa beigām patērētājs automātiski pieļauj nokavējumu, kreditors pieprasa nokavējuma procentus par pamatprasījumu, sākot ar nokavējuma iestāšanās brīdi līdz galīgai parāda atlīdzināšanai, un tiesa piespriež samaksāt šos nokavējuma procentus. Pēdējā aprakstītā situācija būtiski palielina patērētāja finansiālo slogu, jo gadījumā, ja ņem vērā Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punktā ietvertā noteikuma (kas paredz izpildes termiņu, sākot ar brīdi, kad tirgotājs ir izsniedzis rēķinu) negodīgumu un to uzskata par spēkā neesošu no līguma noslēgšanas brīža, attiecībā uz pamatsummu atbilstoši ZZZ 84. panta 2. punktam nebūtu spēkā nekāds termiņš un parādniekam būtu jāizsaka brīdinājums. Tomēr, tā kā viņam nekad netika izteikts brīdinājums, ūdensapgādātāja prasījumi par nokavējuma procentu samaksu nebūtu pamatoti, ņemot vērā, ka patērētājs netika brīdināts un līdz ar to viņš nepieļāva nokavējumu. Šobrīd lietām nav pievienoti pierādījumi par ūdensapgādātāja patērētājiem adresētiem brīdinājumiem, taču tiesas tik un tā, uzskatot, ka uz parādu attiecas termiņš saskaņā ar Burgasas ūdensapgādātāja vispārīgo noteikumu 31. panta 2. punktu, un pieņemot, ka, beidzoties termiņam, patērētājs pieļauj nokavējumu, piespriež samaksāt pieprasītos nokavējuma procentus.
- 12 Iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ *Rayonen sad Burgas* (Burgasas rajona tiesa) uzskata, ka pareizai strīda atrisināšanai un vēlāko procesuālo dokumentu pienācīgai izpildei lietā ir nepieciešama atbilstošo Savienības tiesību normu interpretācija.